

Oponentský posudek

Diplomant Samuel Stano se ve své závěrečné práci s názvem Štítý nepřítomnosti dotýká několika na sebe navazujících témat skrze odlišné typy médií: malbu, objekt, instalaci, text. Ústřední série maleb se, dle autorova výkladu v teoretické části diplomové práce, vztahuje k tématu velkého kapitálu jako mocného aktéra ovlivňující trh s uměním.

Pojmenovává zde i konkrétní figury obchodu s uměním, jako je Larry Gagosian. Zdá se, že Stano zajímá to, jakým způsobem je vytvářena hodnota umění skrze jeho

komodifikaci a uměle nafukována machinacemi byznysových hráčů, kteří stojí v pozadí.

Základní problém tkví tedy v tom, jak vyjádřit hodnotu umění mimo sféru financí.

Autorův zájem o téma je očividně kritický. Malby, jejich náměty a způsob provedení, však takto explicitní nejsou. Tvůrčí záměr je realizován pomocí symbolistního, místy kryptického uměleckého jazyka. Obrazy jsou figurální, jde doslova o stínové postavy stojící v pozadí, které Stan zmiňuje v obhajobě.

Stano se komodifikaci nesnaží vlastně ani hypoteticky vzepřít, například skrze vykročení mimo rámec klasických médií, které jsou (alespoň v našem prostředí) častěji předmětem obchodu. V současném (hlavně západním) systému neuteče konečném důsledku

komodifikaci žádné umělecké dílo, byť sebevíce radikální, dematerializované, či efemérní. Možná i s tímto vědomím se Stano vzdává subverzivní práci s tématem

komodifikace. Nejde tedy o to, jak jí uniknout, ale to, že se jí uniknout nedá. Téma se tak proměňuje v symbolistní námět závěsných obrazů, který je důležitý hlavně pro autora

samotného, jako vyjádření jeho pocit z této “nemožnosti úniku” kapitalistickému

nazírání na hodnotu umění. Pro publikum může být tato symbolicky vyjádřená “zpráva”

hůře čitelná a je otázka, jestli je zvolené vizuální kódování adekvátní vzhledem k

řešenému tématu. Aby se z maleb nestala jen série výjevů, bylo by dobré díla doplnit o další vodítka (např. výstavní text).

Kriticky vzato může být autorova pozice chápána jako defetistická, postrádající sociální imaginaci, skrze kterou lze hledat způsoby produkce umění mimo rámec komodifikace.

Zároveň jde ale o extrémně náročný úkol, který zůstává pro mnohé spíše utopickým horizontem, zvláště pokud se k němu přistupuje individuálně a individualisticky,

například z pozice umělce, který tvoří sám v ateliéru. Samuel Stano se ve své práci upřímně snaží s touto realitou vyrovnat. Upřímnost vidím také v tom, že se ve své práci na utopický (idealistický) horizont už nedívá.

Další částí diplomky je série nadživotních medailí (rozet), které si většinou asociujeme s vítězstvím nebo slavnostním oceněním. V souboru působí až s určitou dávkou cynismu jako oslova “symbolického pohřbu techno utopistických představ o budoucnosti”, abych citoval přímo autora. Zde už si neklademe otázky ohledně vlivu moci a peněz na kulturu, ale už ji rovnou posíláme pod zem, jako zbytnou ve světě po apokalypse.

Medaile, doplněné hesly, jsou po formální stránce velmi zdařilé a rozšiřují po významové stránce sérii maleb.

Poslední částí diplomové práce je momentálně pojatý textový objekt, který je vytvořen pomocí odstřížků z triček a adjustován v dřevěných kazetách. Text se skládá z více či méně poetických slovních spojení a hesel, které oscilují na pomezí melancholie, deprese, ale i upřímnosti a idealismu. V tom se dílo odlišuje od zbytku souboru a jeho výpověď je méně jednoznačná. Hesla typu “Remove oppression”, “Fragility of life” nebo “Resistance to anxiety” naznačují, že i v postapokalyptické době existují i jiné, než jen negativní emoce a prožívání. Dohromady se tak spojují ve svého druhu báseň, která je zároveň vyjádřením beznaděje, tak i naděje ve světě, kde jsme vlastně už prohráli. Dílo velmi dobře uchopuje nápad textu vizuálně inspirovaného anonymními dopisy a je povedeně podpořeno adjustací a plánovanou velkorysou instalací. Samotnou finální instalaci jsem neměl možnost doposud vidět, ale záměr považují za kvalitní, stejně jako materiální provedení objektu.

Zhodnocení textové části diplomky: k tématu vlivu kapitálu na uměleckou hodnotu se Stano vztahuje pouze k situaci v USA a zemích západní Evropy. Opomíjí tak realitu v Česku (tzn. nejzápadnější části východní Evropy). Některé mechanismy kapitálových toků a kapitalistického pojetí hodnoty umění se samozřejmě přelévají i k nám. Chybí mi však srovnání s Českem, kde je umělecká scéna mnohem více závislá na grantových systémech a státní podpoře, než vyhrocená americká situace. Autor se sice ve své předchozí práci věnoval filantropii v postkomunistických zemích. V textu ale není vzájemná souvislost popsána a chybí také zhodnocení toho, v jaké situaci se u nás

nacházíme nyní. Skrze to by se dalo více pochopit autorovo osobní napojení na dané téma a to jak se ho dotýká v jeho umělecké praxi v zemi, kde žije a tvoří.

Paradoxně jde nejvíce k podstatě tvůrčí motivace a záměru v poslední větě své obhajoby když deklaruje, že soubor šel je o “zmizení vlastních iluzí nad fungování uměleckého světa, instituci či uměleckého trhu.” Je možná dobré se ptát, co jsou ty v názvu díla zmíněné štíty nepřítomnosti. Naznačuje snad, že jediná obrana, která nám zbývá, je odchod, absence přítomnosti a konfrontace problémů, tedy jinými slovy eskapistická strategie přežití?

Poslední obecnou poznámkou k textu je, že v něm postrádám bližší analýzu samotných děj, jejich formálních a uměleckých strategií ve vztahu danému tématu.

Přes určité výhrady považuji diplomovou práci za kvalitní a přeji Samuelu Stanovi do jeho tvůrčího a profesního života mnoho úspěchů a energie.

Doporučuji Samuela Stana k udělení titulu MgA. a hodnotím jeho práci známkou za 1 (výborně).

30.5. 2025

MgA. Jiří Žák

